

PRINCIPALELE ETAPE ÎN EVOLUȚIA CONCEPTULUI „REALIZAREA DREPTULUI”

*Alexandru CUZNEȚOV,
magistru în drept, doctorand*

Recenzent: *Gheorghe AVORNIC,
doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)*

SUMMARY

Law is a complex outcome of the society, taking this into regard, law comes up like a inseparable dimension of the social existence.

The existence and realization of law is one of the compulsory conditions of public order. Order constitutes the main condition of social cohesion, being determined by the existence of normative systems and mechanisms of bringing into life their content.

The present article analyzes the main periods in the evolution of the concept of “realization of law” as the main social guarantee.

Fiind un produs complex al societății, dreptul se înfățișează ca o dimensiune inalienabilă a existenței umane în condiții social-istorice determinate. Îmbrățișând domeniul organizării sociale, dreptul reprezintă o îmbinare, pe baze obiective în raport cu cerințele legilor dezvoltării sociale, a unor acte de gândire și de experiență. Nu este un scop în sine și nici rezultatul unui proces complex de selectare, de evaluare și valorificare a conținutului concret-istoric al raporturilor sociale.¹

Existența și realizarea dreptului reprezintă condițiile ordinii publice. Ordinea constituie premisa esențială a coeziunii sociale, fiind condiționată de existența sistemelor normative și de traducere în viață a conținutului perceptiv al acestora.² În acest context se plasează și ordinea de drept, după cum nota E.Speranția: „...ordinea juridică este ... unitatea armonică a unor norme de drept, aplicată efectiv în viața unei colectivități...”.

Ordinea juridică având importanță, considerăm că realizarea comandamentelor juridice reprezintă un moment esențial în realizarea dreptului. Iar realizarea dreptului, prin implicațiile sale sociale, este un element constitutiv al conducerii societății.

Cele spuse ne duc spre o cercetare a apariției și evoluției realizării dreptului prin prisma analizelor doctrinare, deoarece realizarea dreptului a atras atenția multor savanți juriști și a practicienilor. O contribuție valoroasă în cercetarea noțiunii de *realizare a dreptului* au adus-o savanții în anii '60 ai sec. XX.³ Tema rămâne însă foarte actuală și discutată până în prezent. În studierea noțiunii de realizare a dreptului s-au conturat

poziții diferite. Dar, privită în întregime, noțiunea de realizare a dreptului se deosebește în dependență de elementul reglementării dreptului.

În primul rând, noțiunea „realizarea dreptului” se folosește în toate ramurile științei juridice, fără evidența particularităților specifice ale realizării politice, prevederilor constituționale, răspunderii penale și procesuale etc. În al doilea rând, după părerea savantului L.A. Morozova, la tratarea realizării dreptului nu se evidențiază mecanismul conducerii sociale.⁴ În al treilea rând, realizarea dreptului trebuie să se încadreze în limitele mecanismului de reglementare a dreptului, și nu a raporturilor de drept, ceea ce a demonstrat evoluția concepției realizarea dreptului în știința juridică.

După cum vom constata, această problemă nu este dintre cele simple și trebuie depuse eforturi pentru rezolvarea ei multilaterală. La definirea realizării dreptului în literatura juridică se observă, în plan istoric, plecarea de la concepția raporturilor juridice. De exemplu, savantul rus S.S. Alexeev stabilește, în anul 1966, tendințele dezvoltării realizării dreptului prin consolidarea și dezvoltarea bazei normative a reglementărilor juridice, îngustarea sferei de aplicare a actelor aplicative juridice și creșterea importanței sensului „părții subiective” (cultura juridică, conștiința juridică etc.),⁵ într-un sens accentuând importanța bazei normative și, mai puțin, raporturile juridice.

Această concepție nu este greșită, ci evidențiază existența evoluției firești în știința juridică a ideilor de norme de drept, raporturi juridice și realizarea dreptului. Făcând o analiză a acestei concepții și a

multor altora, se reliefează că concluziile științifice privind mecanismul realizării juridice corespunde cu **periodizarea istorică** materialistă a raporturilor juridice, inclusiv a realizării dreptului, deoarece mult timp noțiunile de *raport juridic* și *realizarea dreptului* se aflau în aceeași idee științifică, în sensul ei unitar.

Periodizarea istorică se remarcă prin încercarea rezolvării unei probleme de drept, și anume: legătura dintre normele de drept și raporturile juridice.

Această problemă este una dintre principalele examinate în **anii '20 ai sec.XX** în literatura juridică sovietică, axată pe lupta contra concepțiilor „capitaliste”, pe formalism și dogmatism în jurisprudență. Stabilind că dreptul, normele de drept sunt o invenție a clasei asupritoare dăunătoare proletariatului și ideilor comuniste, toată știința juridică s-a axat pe dezvoltarea concepțiilor raporturilor juridice, în detrimentul normelor juridice (P.Stucika, A.Kauli ș.a.). În această luptă s-a inclus și celebrul jurist P.I. Pașucanis care în lucrarea sa „Teoria generală a dreptului și a marxismului” și mai mult „îndepărtează” relațiile juridice de normele de drept, indicând că „...raporturile juridice sunt celulele primare ale materiei juridice”, la care adaugă că „...dreptul, ca o totalitate de norme, nu este altceva decât o abstracție fără viață”,⁶ având în vedere normele de drept care nu nasc raporturi juridice. Aceste norme juridice P.I. Pașucanis le atribuie ori la „creație literară” ori le anunță ca fiind niște „simptome”, argumentând că normele juridice au importanță reală numai „...datorită acelor relații care sunt gândite și apar respectiv în baza acestor reguli...”. Acest nihilism față de normele juridice ajunsese până la excluderea totală a normelor ca parte a dreptului. Principala categorie, chiar și categoria primară a dreptului, se anunța ca fiind raporturile juridice, unde „...ele și înfăptuiesc realizarea nemijlocită a dreptului”.⁷

O altă perioadă istorică cuprinde **sfârșitul anilor '40 – începutul anilor '50 ai sec.XX**, după un interval mare de timp care a dus la o „explozie” de cercetări în domeniul legăturii raporturilor juridice cu normele de drept (S.A. Golunski, M.S. Strogovici etc.). S.F. Kecekean menționează că „...raporturile juridice sunt normele dreptului în acțiunea sa, în realizarea sa. Aceasta nu înseamnă că acțiunea normei dreptului constă în formarea raporturilor juridice, ... iar în unele cazuri numai a obligațiilor, în stabilirea volumului capacității juridice a persoanelor...”⁸ Nu doar acest exemplu reliefează situația când, de la o totală excludere din drept, normele juridice au fost recunoscute ca materia cea mai importantă, incipientă a dreptului. Această „reabilitare” a normelor juridice s-a datorat minimizării importanței raporturilor juridice

pentru drept, astfel evidențiindu-se o trecere de la o extremă la alta.

A treia perioadă – **începutul anilor '60 ai sec.XX**, când în 1958 vede lumina tiparului monografia lui A.A. Piontkovski *Statul și dreptul sovietic*, în care autorul își direcționează cercetarea spre raporturile juridice ale societății sovietice. Fiind examinate aspecte noi de legătură între normele de drept și raporturile juridice, care au format un monolit unificat – „dreptul sovietic”, a deschis noi discuții în această privință, având mulți susținători care, în cele din urmă, au format o nouă școală de drept. În această perioadă s-au „echilibrat” categoriile de drept mult timp discutate: norma de drept și raporturile juridice. Această perioadă este remarcabilă și prin accentul masiv plasat asupra problemei privind mecanismul reglementării juridice. Toate acestea se evidențiază în lucrările specialiștilor moderni preocupați de teoria generală a dreptului, precum și de alte ramuri de drept (spre exemplu, lucrarea lui P.S. Elikind⁹).

Dezvoltarea contemporană a științelor juridice în Republica Moldova se caracterizează prin acumularea masivă a faptelor și a interpretărilor la un nivel metodologic înalt în examinarea problemei privind realizarea dreptului (Gh.Avornic, B.Negru, G.Fiodorov, D.Baltag, A.Smochină, E.Aramă și alții).

În ce privește evoluția istorică a conceptului *realizarea dreptului* în țările occidentale, acesta nu cunoaște asemenea „zigzaguri științifice”. În general, realizarea dreptului este concepută ca o modalitate firească „...a traducerii în viață a prescripțiilor normelor juridice”.¹⁰ Asemenea situație „clară” a persistat și în perioada Imperiului Rus. Astfel, în opinia savanților juriști contemporani, „...relațiile juridice reprezintă relații de viață, de trai reglementate de o normă socială, ... fiind aplicabile în viață...”¹¹

Dar un asemenea „război științific” între categoriile de drept – norma juridică și raportul juridic, a generat numeroase întrebări, a ridicat probleme, necesare de analizat, de rezolvat, dar și de cercetat. Din această ipostază, e evidentă apariția unor cercetări în domeniu, prin care s-a contribuit la dezvoltarea subiectului cercetat (V.Lazarev, M.Malikov, I.Diureaghin, V.Nerseseanț, P.Nedbailo, Iu.Reșetov, Gh.Avornic, B.Negru, D.Baltag și mulți alții). Însă, aceste cercetări nu au pus „punctul pe i”, definitivând o finalitate logică, ci și mai mult au subliniat existența masivului necunoașterii, după cum remarcă filosofii antici: cu cât arealul cunoașterii crește, cu atât cel al necunoașterii sporește. Un alt moment ce necesită a fi evidențiat este că lucrările unor autori precizați se referă la un alt context social-politic și din această cauză subiectul este

tratat parțial, într-un context ce nu ține de realitățile politice și juridice ale statului nostru.

În baza celor relatate, putem formula următoarele concluzii:

1) *Sensul realizării dreptului se evidențiază în trecerea reală a normelor juridice în conduita subiecților, în rezultatul final al activității juridice;*

2) *În plan teoretic, realizarea dreptului reprezintă sensul integrator ce vizează corelația dintre normă și raport juridic. El reprezintă un anumit stadiu și o anumită expresie a relației dintre teoria și practica juridică, dintre normativitate și conduita socială, dintre putere și normativitate, dintre voința statală și drept;*

3) *Realizarea dreptului are o anumită geneză și evoluție exprimată atât în plan teoretic, cât și practic, în aprecierea că sensul realizării dreptului reprezintă un concept istoric;*

4) *În conceptul „realizarea dreptului” se evidențiază dimensiunea sa axiologică, de idee valorică în cadrul categoriilor de drept, aptă să dea curs unor interese și necesități obiective umane;*

5) *Realizarea dreptului este un concept practic, care încearcă să dea explicații și să orienteze în realitatea juridico-practică.*

De aceea, la determinarea esenței realizării dreptului, unii doctrinari juriști au străduit să se adreseze cu prioritate la istoria evoluției acestei noțiuni, la conținutul ei inițial. Aici este cazul de menționat că fiecare grup de savanți menționa punctul său propriu de vedere asupra metodelor și mijloacelor realizabile ale acestei idei în practică, în pofida legăturilor masive cu alte categorii juridice. Fără îndoială, la momentul apariției discuțiilor privind conceptul *realizarea dreptului* era vorba

doar de o interpretare teoretică a noțiunii în cauză. În legătură cu aceasta, considerăm că ar fi necesară examinarea acestui concept din punct de vedere teoretico-practic.

Note:

¹ *A se vedea:* N.Popa. *Teoria generală a dreptului*. – București: Actami, 1998, p.256.

² *A se vedea:* A.Iorgovan. *Drept administrativ*. Vol. I. – București: Hercules, 1993, p.13.

³ *A se vedea:* A.C. Пиголкин. *Нормы советского права и их истолкование*. – Ленинград, 1962; Л.С. Явич. *Нормы советского социалистического права и социалистическое правовое отношение*. – Ленинград, 1951; И.Н. Кузнецов, И.С. Самощенко. *Правоприменение в советском государстве*. – Москва, 1965.

⁴ *A se vedea:* Л.А. Морозова. *Конституционное регулирование в СССР*. – Москва, 1985, p.98.

⁵ С.С. Алексеев. *Механизм правового регулирования в социалистическом государстве*. – Москва: Юридическая Литература, 1966, p.184-186.

⁶ Е.Б. Пашуканис. *Избранные произведения по общей теории права и государства*. – Москва: Наука, p.78-80.

⁷ Б.Л. Назаров. *Социалистическое право в системе социальных связей*. – Москва: Юридическая Литература, 1976, p.12.

⁸ С.Ф. Кечекьян. *Правоотношение в социалистическом обществе*. – Москва: Изд-во Академии Наук СССР, 1958, p.18-19.

⁹ *A se vedea:* П.С. Элькин. *Толкование и применение норм уголовно-процессуального права*. – Москва: Юридическая Литература, 1967, p.143.

¹⁰ I.Ceterchi, Fr.Deak, L.Lorincz. *Problemele fundamentale ale statului și dreptului socialist român*. – București, 1982, p.63.

¹¹ Н.М. Коркунов. *Лекции по общей теории права*. – Санкт-Петербург, 1894, p.137. - În: С.Ф. Кечекьян. *Правоотношение в социалистическом обществе*, p.18.